

Poučavanje engleskog jezika u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

---

Vukelić, Stella

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:745784>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-27**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Odsjek za odgojiteljski studij

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Stella Vukelić

Poučavanje engleskog jezika u ustanovama ranog i
predškolskog odgoja i obrazovanja

ZAVRŠNI RAD

Čakovec, 2020.

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Odsjek za odgojiteljski studij

Rani i predškolski odgoj i
obrazovanje, Čakovec

Savska cesta 77

10000 Zagreb, REPUBLIKA HRVATSKA

Tel. (+358 1) 63 27 300; faks (+358 1) 61 77 860

PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ, UČITELJSKI FAKULTET

Smjer: Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Područje: Engleski jezik

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Stella Vukelić

Tema završnog rada: Poučavanje engleskog jezika u ustanovama ranog
i predškolskog odgoja i obrazovanja

Mentor: doc. dr. sc. Krunoslav Mikulan

Čakovec, 2020.

ZAHVALA

Zahvaljujem doc. dr. sc. Mikulan Krunoslavu na odličnoj suradnji prilikom mentorstva mog završnog rada, na danim savjetima i strpljenju. Zahvaljujem na zabavnim predavanjima i naučenim sadržajima.

Zahvaljujem svim profesorima na stečenom znanju, prenesenom iskustvu i ugodnom boravku na Učiteljskom fakultetu.

Na kraju, zahvaljujem svojoj obitelji na podršci, strpljenju i pomoći koju su mi pružali tijekom studiranja.

SAŽETAK

Dijete počinje učiti čim se rodi, čak i u trbuhu osluškuje razne zvukove iz svoje okoline. Najefikasnije učenje stranog jezika je ono u ranoj dobi, tijekom učenja materinjeg. U ranoj dobi je karakteristična sposobnost oponašanja pravoga izgovora te su djeca sposobna usvojiti ga bez stranog naglaska (A. Silić, 2007c).

U radu su navedeni čimbenici, faze i principi poučavanja engleskog jezika u odgojno-obrazovnim ustanovama. Navedene su i metode, kakve su se prije koristile, te kakve se danas koriste. Bilo koja metoda će se oblikovati vlastitim razumijevanjem, uvjerenjima, stilom i razinom iskustva poučavatelja (Larsen-Freeman Daniel, 2000). U ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, engleski jezik se može poučavati na nekoliko različitih načina. Kraćim, cjelodnevnim programom, uz pomoć vanjskih suradnika te izvan vrtića.

Najbitnija stavka je da djeca ne uče prisiljeno, već kroz igru i zabavu, tijekom istraživanja i proučavanja, svakodnevnom komunikacijom i interakcijom. Objasnjene su vrste igre, procesi tijekom igre i načini učenja kroz igru. Kroz razvojne zadaće, opisane su beneficije učenja stranog jezika u odgojno-obrazovnim ustanovama.

Ključne riječi: strani jezik; rani i predškolski odgoj; poučavanje; učenje kroz igru

SUMMARY

Children start to learn immediately when they are born, even when they are in the womb, they hear voices from their surroundings. The most efficient way of learning a foreign language is in the early age, parallel to learning the mother tongue. One of the characteristics of early age is the ability to imitate the correct pronunciation. Children are able to implement it without a foreign accent (A. Silić, 2007c).

Factors, phases and principles of teaching English in educational institutions are presented in this paper. The methods used before and those used now are also listed. Every method will be shaped by one's own understandings, beliefs, style and level of teaching experience (Larsen-Freeman Daniel, 2000). In early and preschool education institutions, English can be taught in several different ways. A shorter program, all-day program, with the help of external associates and outside of the kindergarten educational institutions.

The most important thing is that children do not learn by force, but through play and fun, during research and study, through daily communication and interaction with others. Play types, in-game processes and ways of learning through play are explained. Through development tasks, the benefits of learning a foreign language in educational institutions are also described.

Key words: foreign language; early and preschool education; teaching; learning through play

SADRŽAJ

UVOD.....	9
1. ČIMBENICI KLJUČNI ZA PRAVILNO USVAJANJE STRANOG JEZIKA.....	10
2. FAZE USVAJANJE STRANOG JEZIKA	13
3. METODE UČENJA STRANOG JEZIKA.....	14
3.1 GRAMATIČKO - PREVODITELJSKA METODA.....	15
3.2 DIREKTNA METODA	15
3.3 POKRET REFORMI	16
3.4 PRISTUP ČITANJA.....	16
3.5 AUDIO - LINGVALNA METODA.....	17
3.6 AUDIO - VIZUALNA METODA	17
3.7 USMENO - SITUACIJSKI PRISTUP.....	17
3.8 KOGNITIVNI PRISTUP	18
3.9 AFEKTIVNO - HUMANISTIČKI PRISTUP I DIZAJNIRANE METODE	18
3.10 KRASHENOV PRIRODNI PRISTUP	19
3.11 METODA POKRETOM.....	19
3.12 TIHI NAČIN.....	20
3.13 UČENJE JEZIKA U ZAJEDNICI.....	21
3.14 SUGESTOPEDIJA	21
3.15 PRISTUP KOJI SE TEMELJI NA RAZUMIJEVANJU	22
3.16 KOMUNIKACIJSKI PRISTUP	22
3.17 TRENUTNA PARADIGMA.....	23
4. KRAĆI (POLUDNEVNI) PROGRAM ENGLESKOG JEZIKA U VRTIĆIMA.....	25
5. CJELODNEVNI PROGRAM ENGLESKOG JEZIKA U VRTIĆIMA	26
6. INTEGRIRANOST ENGLESKOG JEZIKA U REDOVNI PROGRAM ODGOJNO- OBRAZOVNE USTANOVE	28

7. UČENJE KROZ IGRU	30
7.1 PROCESI KOJI OBILJEŽAVAJU DJEČJU IGRU	34
8. OGOJNO-OBRAZOVNI RAD.....	35
RAZVOJNE ZADAĆE.....	35
8.1 TJELESNI I PSIHOMOTORNI RAZVOJ.....	35
8.2 SOCIO-EMOCIONALNI RAZVOJ I RAZVOJ LIČNOSTI	36
8.3 SPOZNAJNI RAZVOJ	36
8.4 GOVOR, IZRAŽAVANJE, KOMUNIKACIJA I STVARALAŠTVO.....	36
8.5 POTICAJNO OKRUŽENJE ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE DJECE	37
9. BILINGVIZAM	38
ZAKLJUČAK	39
LITERATURA.....	40
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA	43

TABLICA SLIKA

Slika 1 Učenje kroz igru; Interakcija s lutkama	10
Slika 2 Učenje kroz igru; Kreativnost	12
Slika 3 Učenje stranog jezika	14
Slika 4 Pristup čitanja	16
Slika 5 Metoda učenja pokretom.....	20
Slika 6 Poticaji i aktivnosti; Abeceda.....	26
Slika 7 Suradnja s roditeljima	27
Slika 8 Primjer igre s rimom; engl. - Five little ducks; Petero malih pačića	29
Slika 9 "To sam ja" - engl. My body	29
Slika 10 Poticaji i aktivnosti; Lutkarska predstava	30
Slika 11 Istraživačka igra.....	31
Slika 12 Djeca u igri	32
Slika 13 Poticaji i aktivnosti; Ekspresija emocija	34
Slika 14 Razvoj koordinacije	35
Slika 15 Razvoj komunikacije	36

UVOD

Usvajanje materinjeg jezika započinje još kada je dijete u trbuhu i osluškuje zvukove neposredne blizine te glasove svojih roditelja. Nakon rođenja, dijete prepoznaje glas svoje majke. Zbog fleksibilnosti dječjeg mozga u ranoj i predškolskoj dobi, sposobna su naučiti strani jezik uz materinji. Mozak je najaktivniji kod djece i mladeži, pa se tada stvara velik broj neuronskih veza. Ne samo da se gradi verbalno izražavanje, već i mentalne sposobnosti. Bilo koja mentalna aktivnost, a posebice učenje stranog jezika, djeci omogućuje razvoj moždanih vijuga.

Pružanje iskustva učenja stranog jezika djeci, tijekom učenja materinjeg jezika, zahtjevan je, ali zahvalan proces. U procesu učenja stranog jezika, djeci se približavaju razne nove kulture, običaji i književnost.

Engleski jezik se u vrtićima uči kroz razne aktivnosti, poticaje, brojalice, literaturu (priče, slikovnice, bajke, basne, igrokazi), pjesmice te kroz svakodnevnu komunikaciju. Roditelji mogu svoje dijete upisati na cjelodnevni, poludnevni (kraći program) u vrtiću ili tečaj engleskog jezika izvan vrtića. Proučit ćemo čimbenike, principe i metode usvajanja stranog jezika. U ovom radu detaljnije ćemo otkriti kako djeci olakšati usvajanje engleskog jezika, te važnost jezika i stranih kultura na razvoj djece.

1. ČIMBENICI KLJUČNI ZA PRAVILNO USVAJANJE STRANOG JEZIKA

Lurija (2000, prema Silić, 2007) definira jezik kao „...složen sustav znakova koji je nastajao tijekom povijesti društva. On omogućuje izgrađivanje svijesti, formiranje apstraktnog mišljenja i nadilaženje okvira neposredna osjetilnog odražavanja stvarnosti te na taj način prenošenje znanja novim generacijama.“ (Silić, 2007b, 17). Govor se razvija od samog rođenja, a neki tvrde još od prenatalne dobi, u interakciji s majkom, odnosno djeci bliskim osobama. Da bi se govor razvio, potrebno je svakodnevno posvećivanje određenog vremena i pozornosti, i to u svakodnevnim, djeci bliskim situacijama. Stoga niz autora (Ivić, 1996, Miljak, 1987, 1978, Pavličević, 2001, 2005, Suzuki, 1981, Widdowson, 1978, Wood, 1995) ističe na koji se način prirodno uči materinski jezik: komunicirajući u funkciji sporazumijevanja u svakodnevnim životnim situacijama. Slično tomu dijete može učiti i svaki drugi odnosno strani jezik/ jezike. J. Riley (2003) ističe kako djeca koja rano započnu s učenjem stranih jezika prolaze ubrzane stupnjeve slične onima učenju materinskoga jezika (Silić A., 2007b, 68). Dijete počinje učiti kad se rodi, a zatim se razvija i uči svakodnevno.

Slika 1 Učenje kroz igru; Interakcija s lutkama

Zato je prije svega važno zadovoljiti djetetove primarne potrebe za: hranom i vodom, zdravljem, zrakom, spavanjem, kontrolom sfinktera, higijenom, kretanjem, igrom, boravkom u prirodi; a zatim i sekundarne potrebe za: utjehom, povezanošću, ljubavlju, prihvaćanjem i pripadanjem, samostalnošću, kompetentnošću, slobodu izbora, uvažavanje, sigurnošću, socijalizacijom... U slučaju da djetetove potrebe nisu zadovoljene, djetetu je teško rješavati probleme, svladavati nove pojmove i učiti kroz igru. Eksperimentiranjem dolaze do zaključaka te raznih rješenja problema, ovisno o cilju i poticaju. Odgojitelji su tu da prepoznaju djetetove potrebe, ali i da potiču učenje kroz igru i uz pomoć raznih poticaja, materijalnih i verbalnih. Postavljaju hipoteze kako bi djeca promijenila razumijevanje nekog problema ili rješenja, potiču dijete na otkrivanje svijeta oko sebe.

Bebe tijekom učenja materinjeg jezika povezuju dvije riječi ili više riječi, pokušavajući sastaviti rečenicu. Struktura prvog odnosno materinjeg jezika je drugačija, pa će bebe reći „Mama pa-pa“ umjesto „Mama je otišla u dućan“. Tijekom učenja stranog jezika, djeca su već naučila govoriti složenije rečenice i upoznata su sa strukturom jednog jezika, zatim strukturu i koncepte prvog, materinjeg jezika povezuju sa drugim, stranim jezikom.

Ključno je imati otvorene, motivirane i obrazovane odgojitelje, voljne za kontinuirano usavršavanje, naročito na područjima učenja i poučavanja stranog jezika djeci rane i predškolske dobi. Interni stručni aktivni i skupovi, radionice, seminari i savjetovanja odlična su podloga za odgojiteljevo usavršavanje, razvoj prakse, prihvaćanje suvremenih intencija i ideja, refleksiju te usvajanje novih načina za prenošenje znanja na djecu. Djeca uče po uzoru. Odgojiteljev govor, ponašanje i reakcija na problem znatno utječe na samo dijete, pa onda i na njegov razvoj i učenje. Smirenost, znanje i sposobnost rješavanja problema na razne načine s istim ciljem je ključ odlične suradnje djece, roditelja i odgojitelja. Bilo koja mentalna aktivnost pozitivno utječe na naš mozak, ali je dokazano da je usvajanje jezika najbolja vježba. Jezik usvajamo još u majčinoj utrobi, osluškujući njen glas i zvukove iz okoline. Kad se rodimo, pokušavamo izgovarati riječi gugutanjem. Ponavljanjem i imitacijom razvijamo čišći izgovor i širimo vokabular. Najbolje vrijeme za učenje stranog jezika je tijekom učenja materinjeg jezika, iako nikad nije kasno. Naglasak je na komunikaciju, pa se zato tijekom verbalizacije s djecom mora paziti na pravilnu gramatiku, naglasak, gramatičke vještine, vokabular i izgovor.

Konstantno podizanje kvalitete rada i samo-refleksija potiče na podizanje standarda rada. Novim literaturama, didaktičkim sredstvima i pomagalicama odgojitelji će razvijati nove ideje za kvalitetniji rad u skupini. Već oko druge godine života, djeca se počinju igrati igre izmišljanja i pretvaranja, simboličke igre. Sposobnost pretvaranja predmeta u nešto drugo uz pomoć mašte.

Igra potiče razvoj socijalnih vještina, pa tako i usvajanja stranog jezika. Prema Foreign Language Framework for California Public Schools, učenikove performanse ovise o: godinama učenika, obrascima programa učenja, metodologiji, mogućnosti i interesu instruktora, opsegu i redoslijedu jezičnog programa, mogućnosti i interesu učenika, dostupnosti i korištenju tehnologije, fizičkoj lokaciji objekta, materijalnom i kulturalnom okruženju, izloženosti izvornih govornika i inozemnom putovanju.

Budući da su u ranoj fazi društvenog razvoja, oni su manje samosvjesni nego stariji učenici tako da je veća vjerojatnost da će jezik češće i više koristiti samopouzdanom, prvo oponašanjem i ponavljanjem, a kasnije nadogradnjom na postojeće znanja i preuređivanje, kreativno koristeći jezik. Djeca u predškolskoj dobi imaju prirodnu "žed za znanjem", oni su željni, spontani, znatiželjni, radoznali, oni uče postavljajući pitanja, a uporni su - sve je to velika predispozicija za učenje jezika (prema European Centre for Modern Languages of the Council of Europe, 2019). Aktivnosti učenja jezika trebaju se prilagoditi dobi učenika i postaviti u kontekst. Djeca bi trebala biti izložena smislenom jeziku i ako je moguće u autentičnom okruženju, na način da se jezik spontano stekne, a ne svjesno nauči (Mourão, 2015a, 56).

Slika 2 Učenje kroz igru; Kreativnost

2. FAZE USVAJANJE STRANOG JEZIKA

Učenje stranog jezika otvara nova vrata i učeniku pruža razne nove prilike. Jezik učimo slušanjem, ponavljanjem, čitanjem, pisanjem i govorenjem stranog jezika.

Postoji 5 faza učenikovog napretka:

Faza I počinje kada učeno dijete kreće učiti strani jezik i može započeti u bilo kojoj dobi. Jezik se formulira memoriranjem fraza, riječi i rečenica koje sadrže elemente iz svakodnevnog života (Prema Foreign Language Framework for California Public Schools, 2003, 6). Faza II predstavlja napredak u postepenom povećanju vokabulara, fluentnosti, izražavanju. Karakterizira ju shvaćanje i produciranje kreiranog jezika (Prema Foreign Language Framework for California Public Schools, 2003, 6-7). Faza III je ključna faza, učenici izlaze iz komfora. Počinju adaptirati vokabular prema vlastitim potrebama i interesima, odnosno počinju biti samostalni u izražavanju stranog jezika. Repertoar vokabulara i gramatičkih struktura se povećava, ali se i učenici okušavaju u originalnim i kompleksnim zadacima komunikacije (Prema Foreign Language Framework for California Public Schools, 2003, 7). U fazi IV, učenici pokušavaju riskirati te su voljni raditi greške i sami ih popravljati. Ulaze u kompleksnije strukture, istraživanje nepoznatih tema, elaboriranje te produženo i organizirano govorenje. U fazi IV su najvjerojatnije učenici koji su prošli 5-8 godina učenja stranog jezika (Prema Foreign Language Framework for California Public Schools, 2003, 7-8). Ne dospije svaki učenik do faze V. Vremenom, mogućnostima, vježbanjem, učenici koji nisu izvorni govornici tog jezika, trebali bi biti potpuno svjesni beneficija faze V. Karakterizira ju sposobnost shvaćanja i govorenja većinu forma i stilova. Djeca ulaze u razne teme, koriste se prilagođenom produženom jeziku povoljan za raznu publiku. Učenici faze V su visoko motivirani i zainteresirani u nastavak obrazovanja (Prema Foreign Language Framework for California Public Schools, 2003, 8-9).

3. METODE UČENJA STRANOG JEZIKA

„Dijete rane i predškolske dobi strani jezik uči u poticajnome jezičnom kontekstu, u igri i drugim za njega svrhovitim aktivnostima. Za to je najprimjereniji situacijski pristup učenju, koji djetetu omogućuje upoznavanje, razumijevanje i smisleno korištenje stranoga jezika u nizu različitih aktivnosti i situacija. Poučavanje stranoga jezika ne provodi se posebno oblikovanim metodičkim postupcima, nego je strani jezik utkan u svakidašnje odgojno-obrazovne aktivnosti vrtića. Razvoju ove kompetencije pridonosi i poticanje međukulturnoga razumijevanja i komunikacije djece s drugim subjektima u odgojno-obrazovnoj ustanovi, kao i s onima izvan nje.“ (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014, 28).

Različitim igrama koje su primjerene za djetetovu dob razvijamo osjećaj solidarnosti, suradnje, strpljenja i samopouzdanja. Bitna funkcija igre je učenje, gdje dijete kroz jedan zabavan, opušteni i kreativan način izgrađuje sebe kao osobu. Putem igre dijete rješava i svoje konflikte i frustracije. Također je igra i motivacija kroz koju dijete usmjerava svoje potrebe i želje kako bi postigao neki određeni cilj (Petrović-Sočo i Višnjić-Jevtić, 2013, 79).

Djeca uče te se socijaliziraju kroz igru. Dakle, osim učenja kroz interakciju o elementima iz svakodnevnog života kroz strani jezik, djeca uče kroz svakidašnje aktivnosti i poticaje u vrtiću. Najprije kroz osluškivanje, imitaciju izgovora te razumijevanje zasebnih riječi iz svakodnevnice. U ranim stadijima učenja stranog jezika, odličan način za učenje je povezivanjem sa pjesmom i pjevanjem, pokretom ili pričom. Takva aktivnost ostavlja utisak na dijete, ono reagira srećom, a poznato je da emocijama pamtimo. Ponavljanjem riječi pjesme, ne samo da djeca uče riječi već i pravilan izgovor.

Slika 3 Učenje stranog jezika

Metode koje se i danas koriste u svakodnevnicima od 19. stoljeća do danas (Nagy, 2019):

3.1 GRAMATIČKO - PREVODITELJSKA METODA

Gramatičko-prevoditeljska metoda (engl. The Grammar Translation Method) se koristila u području usvajanja stranog jezika od 1840. do 1940. godine, a i danas se koristi u svrhu poučavanja klasičnih jezika. Glavni cilj je svladavanje gramatike i vokabulara drugog jezika kako bi pojedinac mogao čitati pisani tekst. Ovakva metoda provodi se putem čitanja, prevođenja i analize gramatike u tekstu. Nedostatak ovakve metode je naglasak na čitanju stranog jezika, a zaostaje usvajanje i korištenje govorenog jezika (Kodrić, 2013).

3.2 DIREKTNA METODA

Direktna metoda (engl. The Direct Method) je metoda prakticiranja samo stranog jezika, bez prevođenja na materinji. Dakle, direktna i konstantna komunikacija na stranom jeziku kroz anegdote, dijaloge, slike, pokrete, pjesme. Naglasak je na komunikaciji između odgojitelja i djeteta (Nagy, 2019, 121). Nedostaci su što ovakva metoda podrazumijeva poučavatelja kao izvornog govornika stranog jezika te je zabranjeno korištenje materinjeg jezika (Kodrić, 2013).

Richard & Rodgers (1986, 9-10) navode sljedeće glavne karakteristike koje ukratko opisuju način i smjer djelovanja direktne metode:

- upute su dane isključivo na ciljnom jeziku
- poučavani su samo svakodnevni vokabular i rečenice
- vještine komunikacije se grade postupno
- organiziranje oko procesa izmjene pitanja i odgovora na relaciji
- nastavnik-učenik (poučavatelj-dijete), u malim intenzivnim grupama
- gramatika se uči induktivno
- novi elementi su uvođeni usmeno
- konkretan vokabular je učen putem demonstracije, predstavljanjem raznih predmeta, slika; dok je vokabular vezan za apstraktne pojmove predstavljan putem asocijacija
- učene su i vještina govora i slušanja, naglašavan je pravilan izgovor i gramatika

3.3 POKRET REFORMI

Još jedan od glavnih metoda usmjeren na učenje usmenog jezika je pokret reformi (engl. The Reform Movement). Nije se vodio kao pedagoškim pristup poučavanja jezika. Ovu metodu pokrenuli su osnivači međunarodne fonetske asocijacije (International Phonetic Association) osnovane 1886 (Nagy, 2019, 122).

3.4 PRISTUP ČITANJA

Pristup čitanja (engl. The Reading Approach) funkcioniра na način da se podučava samo ona gramatika korisna za razumijevanje čitanja. Učenik ne mora biti odličan u gramatici, ali ju treba prepoznati (Nagy, 2019, 122).

Slika 4 Pristup čitanja

3.5 AUDIO - LINGVALNA METODA

Metoda usvajanja čitanjem, slušanjem, govorom i pisanjem na stranom jeziku je audio-lingvalna metoda (engl. The Audiolingual Method). Ponavljanjem riječi smanjuje se šansa za jezične pogreške. Karakteristike su što također je zabranjen govor materinjeg jezika, vokabular je kontroliran i ograničen u početnim stadijima, naglasak je na oralnom jeziku, odnosno, izgovoru i izražavanju, gramatika se smatrala dosadna (Nagy, 2019, 123)

Karakteristike audio lingvalne metode jesu: nastava počinje dijalozima, koriste se mimika i memoriranje, strukture su stupnjevanje i pravila se uče induktivno, vještine su također stupnjevanje: najprije se uči slušanje i govorenje, a čitanje i pisanje se odgađa, naglasak je stavljen na točnom izgovoru, ulaže se veliki napor kako bi se spriječile pogreške učenika te onaj koji poučava mora biti stručan u strukturama, vokabularu i ostalim aspektima stranog jezika (prema Celce-Murcia i sur., 2014, citirano u Nagy, 2019, 123).

3.6 AUDIO – VIZUALNA METODA

Audio-vizualna metoda (engl. The Audiovisual Method) koristi se koracima lekcije:

1. Prezentacija, 2. Eksplantacija, 3. Repeticijska i memoriranje, 4. Korištenje jezika, 5. Gramatika (Nagy, 2019, 124).

3.7 USMENO-SITUACIJSKI PRISTUP

Usmeni pristup (engl. The Oral-Situational Approach) koristi principe prema Celce-Murcia 2014.: organiziranje struktura oko situacije, sav materijal stranog jezika se prakticira oralno, nove riječi i nova gramatika se pojavljuju i uvježbavaju tijekom raznih situacija, materinji jezik se koristi slabo ili uopće ne (prema Celce-Murcia i sur., 2014, citirano u Nagy, 2019, 124).

3.8 KOGNITIVNI PRISTUP

Kognitivni pristup ili kognitivno učenje koda (engl. The Cognitive Approach or Cognitive Code Learning). Učenje jezika smatra se stjecanjem pravila, a ne stjecanjem navika. Vokabular se poučavao iz konteksta. Učenicima je dano pravilo i dana mogućnost da ga impliciraju nekoliko puta. Pogreške se koriste konstruktivno za obogaćivanje procesa učenja te bi onaj koji poučava trebao imati opće dobre vještine u ciljanom jeziku i sposobnost analiziranja ciljanog jezika. Pristup ovisi o promatranju ljudi, prikupljanju podataka o pogreškama koje rade, kako bi mogli predvidjeti pogreške i vidjeti kako jezik funkcionira u njihovim glavama (Nagy, 2019, 124-125).

3.9 AFEKTIVNO-HUMANISTIČKI PRISTUP I DIZAJNIRANE METODE

Prema Celce-Murcia (2014, 8) afektivni humanistički pristup (engl. The Affective-Humanistic Approach) i dizajnirane metode (engl. Designer Methods) potpuno su sinonimne i uključuju: učenje jezika u zajednici, tihi način u suggestopediu - način učenja baziran na ideji kako čovjekov mozak funkcionira i kako uči najefektivnije. Afektivno-humanistički pristup je skoro potpuna suprotnost kognitivnom pristupu. Fokus je na tome da učenici budu potpuno opušteni te da im se pruža umirujuće iskustvo učenja. U pristupu se koriste predstave i kostimi, pričanje priča i igranje igara, poštivanje učenikovih osjećaja. Neke tehnike iz ovog pristupa uključuje i pozitivne poticaje učenicima kako bi izašli iz svojih ljuski te izabrali svoj identitet, eksperimentirali unutar stranog jezika te bili spontani i kreativni (Nagy, 2019, 125).

Generalne karakteristike afektivno-humanističkog pristupa (tendencija koja gleda na učenje jezika kao socijalni i personalni proces) (Nagy, 2019, 125):

- Osjećaji učenika i učitelja te problemi, poštovanje i samopoštovanje su naglašeni
- Učenikovo sudjelovanje i osobno iskustvo trebaju postati dio komunikacije
- Djelovanje u paru ili manjim grupama
- Atmosfera je bitnija od materijala za učenje i metoda

Ovakav pristup se koristi i danas, posebice je naglasak na učenikovim osjećajima, pružanju pozitivnih poticaja i podrške, repeticija na razne načine te dramatizacija.

3.10 KRASHENOV PRIRODNI PRISTUP

Krashenov prirodni pristup (engl. Krashen's Natural Approach) također zvanim Krashenova teorija uranjanja i razumljivog ulaganja (engl. Krashen's Theory Of Immersion And Comprehensible Input) je jedna od najbitnijih pristupa temeljen na razumijevanju. (Nagy, 2019, 125-126).

Prema Nagy (2019, 125-126) generalne karakteristike prirodnog pristupa su:

- Slušanje je osnovna vještina koja će potaknuti da se s vremenom spontano razvije govor, čitanje i pisanje; učenici počinju govoriti tek kada su spremni
- Učenici kreću sa tihim periodom (oslušuju značajne govore te odgovaraju neverbalno)
- Materijali za učenje trebaju biti autentični
- Cilj je učenje komunikacije
- U prvim stadijima učenja, nije dozvoljen materinji jezik
- Direktno učenje gramatike je beskorisno i neučinkovito
- Popravljanje pogrešaka je nepotrebno i kontraproduktivno; bitno je da se učenici razumiju

3.11 METODA POKRETOM

Ukupni fizički odgovor (engl. Total Physical Response), odnosno, metoda pokretom je metoda slična humanističkom pristupu te ponekad i dizajnerskim metodama. Učenici uče odgovarajući na verbalne stimulanse. Učenje treba aktivirati desnu polutku mozga, gdje se locira motorni centar. Struktura jezika se poučava slušanjem i odgovaranjem (Nagy, 2019, 126).

Glavne karakteristike (Nagy, 2019, 126-127):

- Aktivnosti su praćene naredbom poučavatelja te pokazuje učenicima značenje pokazujući određenu fizičku akciju kao odgovor
- Koristi se samo strani jezik, bez materinjeg
- Učenici uče verbalnim stimuliranjem
- Prije nego što počnu govoriti, djeca razumiju strani jezik preko pokreta te tako odgovaraju

- Kada su djeca sama spremna na govor, počinju međusobno jedan drugome davati naredbe
- Struktura se poučava slušanjem i reagiranjem na akcije, dok se gramatika uči indirektno

Slika 5 Metoda učenja pokretom

3.12 TIHI NAČIN

Tihi način ili metoda pokazivanja (engl. The Silent Way), Caleb Gattegno (What We Owe Children, 1970.) propisao je korištenje niza vizualnih prikaza, odnosno slika (raznih oblika, brojeva, riječi u raznim bojama). Cilj je prikazati strukturu te podizati koncentraciju tijekom usvajanja (prema Kodrić 2013). Učenici su sami odgovorni za procese učenja i usvajanja stranog jezika. Zamišljeno je kako bi se djecu poticalo da govore više, a poučavatelj manje (Bowman, Burkart i Robson 1989).

Glavne karakteristike (Nagy, 2019, 127):

- Poučavatelj usmjerava djecu, ali ima indirektnu ulogu zbog toga što mora biti tih većinu vremena. Poučavatelj izgovori svaki element i zahtjeva njihovu repetitiju
- Jezik se uči strukturirano
- Naglasak je na izgovoru

- Koriste se materijali kao što su šareni štapići i grafikoni. Najprije se podučavaju zvukovi, a zatim riječi i rečenice kroz vizualne prikaze.
- Učenje napamet se ne koristi
- Prijevod se izbjegava
- Potiče se samo-korekcija autonomija djece

3.13 UČENJE JEZIKA U ZAJEDNICI

Učenje jezika u zajednici (engl. Community Language Learning) ili savjetovanjem prakticira se tako da poučavatelj i dijete zajedno dijele odgovornost u grupi zajedničkim napretkom. Uloga poučavatelja je prevoditeljska te on prevodi što je izrečeno (prema Kodrić, 2013). Poučavatelji su ne direktni savjetnici.

Glavne karakteristike (Nagy, 2019, 127):

- Timski rad ima glavnu ulogu
- Prostor je organiziran u krug ili u-oblik kako bi svi sudionici mogli komunicirati međusobno
- Učenici odlučuju kada i što učiti sudeći po njihovim potrebama
- Najbitniji procesi su prevođenje, zapisivanje i analiza tehnike

3.14 SUGESTOPEDIJA

Sugestopedija (engl. Suggestopedia) odnosno, kombiniranje pamćenja teksta s alternativnim tehnikama, kao što je terapija glazbom kako ističe Meier (1979, prema Richards, Rodgers, 2001). 1970. godine, Georgi Lozanov osmislio je metodu koja će osigurati opuštenu atmosferu u šarenom i dekoriranom prostoru sa ugodnim stolicama uz opuštajuću glazbu (Nagy, 2019, 128). Pojedinaac u takvom stanju aktivira mozak koji je oslobođen od neugode i anksioznosti, on producira i pamti puno više nego inače (Kodrić, 2013).

Glavne karakteristike (Nagy, 2019, 128):

- Započinje se opuštajućom muzikom u pozadini, tehnikama i vježbama disanja, u prostoru koji predstavlja dnevnu sobu, učenici preuzimaju novi identitet
- Nakon opuštanja, poučavatelj predstavlja skriptu, na ovaj način poučavatelj upoznaje djecu s gramatikom i leksikom kroz zabavan i opuštajući način, djeca samo oslušuju
- Koristi se prevođenje, dijalozi, dramatizirani tekstovi, pjesme i igre, pa čak i tehnike joge kako bi se djeca opustila i koncentrirala
- Koriste se interaktivne aktivnosti kako bi djeca mogla primijetiti što su sve naučili
- Ne smije se koristiti materinji jezik, ne ispravljaju se pogreške
- Pristup ubrzanog učenja

3.15 PRISTUP KOJI SE TEMELJI NA RAZUMIJEVANJU

Pristup koji se temelji na razumijevanju (engl. Comprehension Approach), odnosno, radi se o metodi u kojoj je naglasak na to da djeca u potpunosti razumiju strani jezik, kao što i sam naziv kaže (Nagy, 2019, 128).

3.16 KOMUNIKACIJSKI PRISTUP

Nastao je kao važnost komunikacijske funkcije jezika, komunikacijski pristup (engl. Communicative Language Teaching Or The Communicative Method) bazira se na to da pojedinac bude uspješan u komuniciranju stranog jezika. Pristup je nastao 1970. godine. Brzo prihvaćen od strane specijaliziranih učitelja i poučavatelja, ljudi zaslužni za razvoj kurikuluma, pa čak i vlade. Fokusira se na to da potakne djecu da nešto učine kroz strani jezik, da izražavaju koncepte te iznose razna komunikacijska djela (Nagy, 2019, 128-131).

Cilj poučavanja stranog jezika je razvijanje učenikove komunikacijske kompetencije, odnosno socijalne vještine na drugom jeziku. Osobna iskustva su važni elementi koji pridonose poučavanju. Učenje započinje imitacijom, ali kasnije učenici moraju prijeći na stadij slobodne produkcije, inače se proces ne pretvara u proces učenja. Najvažnije je razvijanje jezičnih vještina, više nego poučavanje sadržaja. Razne vještine su od početka integrirane u poučavanje (pisanje, čitanje, govor, slušanje, provođenje raznih zadataka). Značenje je bitnije od same

strukture, a aktivno sudjelovanje, personalizacija, spontanost (improvizacija) i afektivno sudjelovanje poboljšavaju učenikovo usvajanje. Komunikacija je interaktivna, a djeca moraju biti u poticajnom okruženju (simulacije, igre uloga, debate). Gramatika se poučava samo kada je neophodna (Nagy, 2019, 128-131).

3.17 TRENUTNA PARADIGMA

Trenutna paradigma, nakon perioda komunikacijskog pristupa, (engl. Current Post-Communicative Paradigm) se sastoji od mnogo novih razgranatih pristupa. Svaka metoda ima nedostatke, pa većinom poučavatelji kombiniraju metode. Kritiziranjem metoda započinju kompleksne okolnosti poučavanja i učenja stranih jezika. Sada postoje drugi ciljevi, drugačiji učitelji i učenici, metode, pristupi, materijalno okruženje, prostori, lokacije, tehnike i standardi uspjeha. Takvim trendovima, koji su se nedavno pojavili, dodijeljena su nova imena od Vizental (2008) post-komunikacijski okret (PCT). Iako nisu objedinjena teorija, koriste se i pojmovi kao eklektička metoda (engl. The Eclectic Method) (Prahbu 1990), kognitivna metoda (engl. The Cognitive Method) (Larsen Freeman, 2000), post-metoda (engl. The Post-Method) (Kumaradivleu 1994). Nove metode pokazuju da su poučavatelji analizirali prednosti i nedostatke prijašnjih pristupa (sve prema Nagy, 2019 131-132).

Pojam eklekticizam (engl. Eclecticism) znači izvlačenje ideja, stila ili ukusa iz širokog i raznolikog spektra izvora. Odnosno, kombiniranje metoda i prilagođavanje po potrebi, te refleksija i samo-refleksija. Prema Larsen-Freeman „*Princip eklekticizma može se opisati poželjan, koherentan, pluralistički pristup poučavanja jezika. Eklekticizam po principu podrazumijeva korištenje različitih aktivnosti učenja jezika koje imaju različite karakteristike kao odgovor na potrebe učenika*“ (Larsen-Freeman 2000, prema Nagy 2019,132); Liu smatra da „*Eklekticizam ili čak principijelan eklekticizam može značiti da učitelji usvajaju raznolik skup praksi temeljenih na fleksibilnosti i raznolikosti sadržaja*“ (Liu 2004, 146, prema Nagy 2019, 132), a Cehan ističe važnosti metodologije:

„*Metodologija bez orijentacije, nesistematična i nekritična, koju primjenjuju učitelji s nesigurnom ili lošom stručnom spremom, nesposobnom za stvaranje informiranog eklekticizma i koji sastavljaju samo paket tehnika koji potječu iz različitih metoda koje zajedno nemaju smisla. [...] To znači da eklekticizam i dalje ovisi o metodi*“ (Cehan 2014, 28, prema Nagy 2019, 132).

Glavne karakteristike (Nagy, 2019, 134):

- Učenje kako učiti
- Prezentiranje forma gramatike i vokabulara, gramatika se i dalje poučava induktivno
- Zadaci kroz aktivnosti se primjenjuju u paru ili manjim grupama, kolaboracija dijaloga između učenika, individualni rad
- Prevođenje na materinji jezik
- Korištenje svakog dobrog i korisnog djela prije navedenih principa
- Povratak zaboravljenih i zabranjenih metoda i principa

Bezobzira na potencijalnim dobitcima proučavanja metoda, važno je priznati da je niz pisaca kritizirao koncept metoda učenja stranog jezika. Te kritike zaslužuju razmatranje. Za nas znajte da je poučavanje više od slijeđenja recepta. Bilo koja metoda će se oblikovati vlastitim razumijevanjem, uvjerenjima, stilom i razinom iskustva poučavatelja (Larsen-Freeman Daniel, 2000).

4. KRAĆI (POLUDNEVNI) PROGRAM ENGLESKOG JEZIKA U VRTIĆIMA

Djeca se mogu prijaviti na različite programe unutar vrtića. Kraći program engleskog jezika namijenjen je djeci od 4. godine života do polaska u školu, odnosno 7. godine života. U kraćem programu engleskoga jezika, djeca spontano usvajaju jezik. Komunikacijom i interakcijom, kroz igru kao osnovna aktivnost djeteta, na stranom jeziku djeca polako usvajaju jezik, slušno ga razumiju te ga počinju koristiti kroz elemente svakodnevnog života. Koriste se razni materijali kao što su priče, slikovnice, pjesme, didaktičke igre, CD-ovi, radni materijali na engleskom jeziku, predstave gdje će savladavati osnovne elemente engleskog jezika. Djeci je važno omogućiti igru te istraživanje kao i ostalim skupinama, pa je važno urediti prostor i poučavati djecu po njihovim interesima. Razvija se dječja pažnja, koncentracija, pravilna percepcija i pamćenje. Metoda rada je promjenjiva i prilagodljiva, ovisno o potrebi. Upotrebljavaju se lakši gramatički izrazi, sličniji materinjem jeziku (Vrtarić Jakoplić, Koščak i Begović 2011b, 4-5).

Kraći program engleskoga jezika održava se ovisno o vrtiću, najčešće jedan do dva sata tjedno sa odgojiteljima specijaliziranim za engleski jezik. Odnosno, odgojitelj sa dodatnim stupnjem obrazovanja za provedbu poludnevnog programa engleskog jezika - Tečaj stručnog usavršavanja za voditelja engleskog jezika pri Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Također ovisno o vrtiću, postoje i zadaće temeljene na dječjim interesima. Sadržaj se biraju na temelju razvojnih mogućnosti djece te njihovim individualnim potrebama, interesima, mogućnostima i stila učenja. Cilj kraćeg programa je uvesti dijete u svijet različitih kultura i tradicija te pobuditi želju za usvajanje stranog jezika koji postaje prijeko potreban u svakodnevnom životu. U vrtiću se stvara poticajno okruženje, prvenstveno poticanje znatiželje prema novoj mogućnosti sporazumijevanja. Organizaciju vodi ravnatelj, a stručni tim ustanove prati napredak i rad (Vrtarić Jakoplić i dr., 2011b, 9,16,18).

5. CJELODNEVNI PROGRAM ENGLSKOG JEZIKA U VRTIĆIMA

Cjelodnevni program engleskog jezika u ustanovama predškolskog odgoja održava se za djecu u dobi od 4. do 7. godine života. Program funkcionira kao engleska skupina, odnosno engleski jezik se govori tijekom cijelog dana: u kupaonici, na dvorištu, prije spavanja, odlasku i dolasku, tijekom jela i ostalih svakodnevnih aktivnosti. Komunikacija se odvija opušteno, primanjem i prenošenjem smislenih poruka. Prva ključna stvar je zadovoljavanje dječjih potreba te uvažavanje interesa (Vrtarić Jakoplić, Koščak i Begović, 2011a, 4-5).

Osnovni vokabular usvaja se iz dobro poznatih i bliskih tema i sadržaja te elemenata iz svakodnevnice. Strani jezik će se postupno približavati djeci u početnim stadijima, no s vremenom je cilj komunikaciju skoro u potpunosti svesti na engleski jezik. Također, kao i u kraćem programu, upotrebljavaju se lakši gramatički izrazi, sličniji materinjem jeziku. Materijali i metode usvajanja jezika kroz igru su slični kraćem programu: brojalice, pjesme, slikovnice, priče, dramatizacija, plakati, didaktičke igre...(Vrtarić Jakoplić i dr., 2011a, 10).

Slika 6 Poticaji i aktivnosti; Abeceda

Odgojitelj također mora imati završeni stupanj obrazovanja, odnosno Tečaj stručnog usavršavanja za voditelja engleskog jezika pri Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Usavršavanje i dodatna naobrazba djelatnika je ključna za napredak, razvoj i refleksiju zaposlenih. Zbog važnosti cjeloživotnog učenja, odgojitelji moraju biti spremni na kontinuirano usavršavanje, posebno na područjima stranog (engleskog) jezika. Usavršavanje se postiže sudjelovanjem na seminarima, sastancima, stručnim skupovima, savjetovanjima i predavanjima, suradnjom s

ostalim vrtićima, razmjenjivanjem informacija s ostalim odgojiteljima i stručnim timom (Vrtarić Jakoplić i dr., 2011a, 19).

Od odgojitelja se očekuje otvoreni um i spremnost prihvaćanja kritika te prilagođavanje rada na temelju novih saznanja i informacija što pridonosi kvalitetnijem razvoju prakse. Potrebno je uspostaviti stručnu didaktičko-metodičku i pedagoško-psihološku suradnju s ostalim dječjim vrtićima s ciljem razmjene iskustava i proširivanja stručne kompetencije. Odgojitelj mora biti spreman na prihvaćanje suvremenih intencija i ideja, refleksijom otkriti jake i slabe strane odgojno-obrazovne prakse i vlastitog rada te donositi strategije za podizanje kvalitete rada. Važna je i suradnja s roditeljima koja se ostvaruje na sljedeće načine: inicijalni roditeljski sastanci s ciljem upoznavanja programa ranog učenja engleskog jezika; informativni i komunikacijski roditeljski sastanci, individualni razgovori, svakodnevna komunikacija, pisanim oblikom u centru za roditelje, boravak i sudjelovanje roditelja u skupini, zajednička druženja, radionice, zapisi fotografijom i videozapisi, ankete, prezentacije napredovanja tijekom svečanosti (Vrtarić Jakoplić i dr., 2011a, 19).

Slika 7 Suradnja s roditeljima

6. INTEGRIRANOST ENGLESKOG JEZIKA U REDOVNI PROGRAM ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE

Osnova ranog učenja stranog jezika u vrtićima je neprekidni i svakodnevni razgovor o trenutnim situacijama i radnjama te uzastopno prevođenje sa stranog jezika na hrvatski jezik. Na taj način pasivni jezik prerasta u aktivni (djeca prvo razumiju jezik, a tek kasnije ga aktivno upotrebljavaju). Sve aktivnosti u skupini se provode u dva jezika. Djeca uče kroz pjesmice, brojalice, priče, fraze i scenske dramatizacije gdje glume na engleskom jeziku. Odgojno-obrazovni rad se temelji na situacijskom učenju, znači svakodnevno se upotrebljava engleski jezik pri svim radnjama i koriste se pojmovi vezani za dnevni ritam skupine. Takvom prožetom programu, okosnica je hrvatski jezik, te se tako obilježavaju blagdani, događanja (Tjedan kretanja, Dječji tjedan, Dani kruha i sl.), godišnja doba. Kroz praćenje engleskih društvenih i vjerskih praznika, njeguje se tolerantan i podržavajući odnos prema različitosti. To je međukulturalno razmjenjivanje. U vrtićima se izgrađuje kvalitetna odgojno-obrazovna praksa i u skladu sa profesionalnim znanjem i razumijevanjem vlastite odgojno-obrazovne prakse te osobne motiviranosti za proces unapređivanja prema polazištima i načelima, vrijednostima i ciljevima Nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (Vrtarić Jakoplić i dr., 2011a, 16).

Neke tematske cjeline koje se protežu integriranim programom engleskog jezika su: hrana (engl. food), običaji, svečanosti, blagdani (engl. customs and holidays), matematički pojmovi (engl. mathematics), životinje (engl. animals), boje (engl. colours), glazba (engl. music), „To sam ja“ (engl. me and my body), moja obitelj (engl. family members), moji prijatelji (engl. my friends), moja kuća (engl. my house), okoliš/priroda (engl. enviroment/nature), zanimanja ljudi (engl. jobs), promet (engl. traffic). U radu s djecom se koristi i tzv. „Magic box“ (hrv. Magična kutija) iz koje se izvlače razni pojmovi koji se imenuju i uče, koji mogu i odrediti temu toga tjedna, pa se svi poticaji i aktivnosti prilagode toj temi. Zatim, „Flash cards“ tj. Fotografije, glazba na engleskom jeziku, edukativni video materijali, priče i slikovnice. Za izbor aktivnosti i sadržaj bitno je zaslužan kompetitivni odgojitelj, koji proširuje tematske cjeline i pretvara ih u projekte u skladu s interesima djece. Tako djeca uče paralelno na hrvatskom i engleskom jeziku. Cilj programa je kroz igru i situacijsko učenje osigurati u djeteta kompetencije na stranom jeziku kao dio cjeloživotnog učenja (Vrtarić Jakoplić i dr., 2011a, 16).

Uspostavljanje emocionalnog odnosa između djeteta i odgojitelja je prva faza. Nakon toga početno slušanje i povezivanje značenja, učenje po principu pokušaja i grešaka. Zatim,

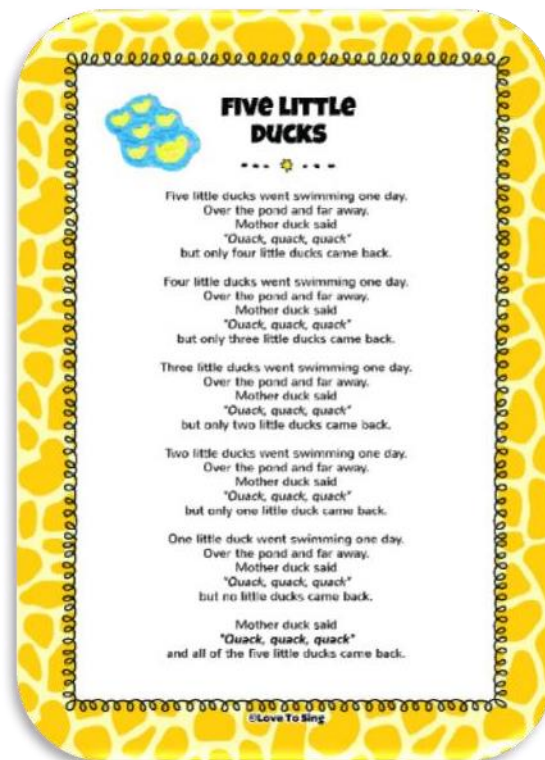
ZAVRŠNI RAD

spontano korištenje fraza u pojedinim situacijama (situacijski govor), verbalne igre, igre rime; jasni i točni odgovori. Pomaganje drugima u razumijevanju i rješavanju zadataka te problema (stjecanje samopouzdanja u znanje stranog jezika) (Vrtarić Jakoplić i dr., 2011a, 16-17).

Da bi odgojitelji pratili razvoj djeteta i njegovo učenje potrebna je dokumentacija za planiranje aktivnosti i poticaja, te različiti osvrti, valorizacije prema kojima se onda planira daljnji rad s djecom. Tu je važna i suradnja odgojitelj-vrtić-roditelj. Tu je orijentacijski plan i program odgojno-obrazovnog rada, tjedni plan i program odgojno-obrazovnog rada, dnevnik rada, plan zajedničkih aktivnosti djece i odraslih, zapisnici roditeljskih sastanaka, zabilješke i napomene, zapažanja i valorizacija rada, imenik djece te individualni dosje djeteta (Vrtarić Jakoplić i dr., 2011a, 20).

Slika 9 "To sam ja" - engl. My body

Slika 8 Primjer igre s rimom; engl. - Five little ducks; Petero malih pačića

7. UČENJE KROZ IGRU

Dijete najbolje uči kroz igru „čineći“ u različitim situacijama, kroz različite poticaje, koristeći pritom zaključivanje. Mnogi stručnjaci pokušavaju definirati igru, što je još uvijek vrlo teško. Michel Eyquem de Montaigne (Psihologija dječje igre, 2017, 52) tvrdi da „Dječje igre nisu samo igre, nego ih treba smatrati dječjom djelatnošću“, dok Stuart Brown (Psihologija dječje igre, 2017, 5) napominje: „Igra je osnovni biološki nagon, sastavni je dio našeg zdravlja jednako kao i spavanje i prehrana“. Prema Encyclopedia on Early Childhood Development: „Igra se često definira kao aktivnost koja je učinjena radi sebe, karakterizirana namjerama prije nego ciljevima (proces je važniji od bilo koje krajnje točke ili cilja), fleksibilnost (predmeti se stavljaju u nove kombinacije ili se uloge dijele na nove načine) i pozitivan utjecaj (djeca se često smiješe i kažu da uživaju).“ Lindon (2001) kaže „Igra se može definirati kao svaku aktivnost koju dijete bira samo, a posljedica je uživanja i satisfakcije“. To nisu samo dječja posla, „Igra je dječja praksa, slobodno djelovanje koje je izvan običnoga realnog života“ tvrde Rajić i Petrović-Sočo (2015). George Bernard Shaw (Psihologija dječje igre, 2017, 8) poručuje: „Ne prestaješ se igrati zato što stariš, stariš zato što se prestaješ igrati“.

Slika 10 Poticaji i aktivnosti; Lutkarska predstava

Djeca investiraju mnogo vremena i truda u svoju igru. Prava uloga igre još uvijek je pod debatom, ali kratkoročna i dugoročna razvojna korist je neizbježna. Postoji nekoliko vrsta igre: socijalna, lokomotorna, jezična, simbolička igra, socio-dramska, dramska, kreativna, komunikacijska, istraživačka, fantazije, imaginarna, majstorska, igra objektima, igra uloga, rekapitulacijska, igre s pravilima, itd.

Igra se karakterizira kao pristup akciji, a ne sama po sebi kao aktivnost (prema Bruner in Moyles, 1989). To je izvor zone razvoja u kojoj djeca djeluju sami (Vygotsky 1978, 74). Vygotsky također opisuje pravu igru kao iznimno dramatičnu i fantazijsku, dijeli ju na tri komponente: stvaranje imaginarne situacije, uzimanje i izvršavanje uloga, skup pravila određenih određenim ulogama. Igra je fenomen koji je teško definirati, ali je neupitno da djeca kroz nju najbolje uče. U praksi se spajaju dječji interesi i vođenje odraslih u igri. Djeca eksperimentiraju, rade greške, razmatraju izbor te sami odlučuju, a u svom tom istraživanju zadržavaju koncentraciju i uče.

Slika 11 Istraživačka igra

Prema Rubin, Fein i Vandenberg (1983) igru karakteriziraju razne karakteristike. Igra je intrinzično motivirana, nije potaknuta vanjskim poticajima i nije obvezna. Spontana, oslobođena je vanjskih kazni te je sama sebi svrha. Djeca se moraju u igri pitati: „Što mogu s ovim predmetom ili osobom?“ i na to pokušati odgovoriti. Ona nije ozbiljna izvedba aktivnosti ili ponašanja, oslobođena je vanjskih pravila i uključuje aktivni angažman.

Kroz igru djeca uče, igrajući se oponašaju odrasle u njihovoj svakodnevnicu. Uz pomoć odraslog (roditelja, odgojitelja), djeca kroz igru istražuju, zaključuju, surađuju s drugima i čine svojim rukama. Friedrich Frobel (Psihologija dječje igre, 2017, 25) napominje: „*Igra je najveća ekspresija čovjekova razvoja tijekom djetinjstva, ona je slobodan izraz onoga što je u djetetovoj duši*“

Postoje razne vrste dječje igre. Po Parten 1932. prema Vasta i sur. 2000. promatranje je dio dječje igre u kojem dijete promatra drugu djecu kako se igraju, ali se ne uključuje u igru. Samostalna igra se koncentrira na aktivnost, dijete ne primjećuje prisutnost drugih. U usporednoj igri, dijete se igra pored ostale djece, ali nema potrebe za suradnjom ili druženjem. Tijekom povezujuće igre, dijete se igra s drugom djecom, ali nema zajednički cilj kao oni. Najaktivnija i najproduktivnija igra je suradnička. Djeca surađuju tijekom cijele aktivnosti, postavljaju ciljeve, prilagođavaju pravila i aktivnosti te se ponašaju kao skupina. Sve vrste igre su vrlo bitne i korisne, razlika je u aktivnom ili pasivnom sudjelovanju.

Slika 12 Djeca u igri

Koje su prednosti igre kao oblik učenja? Prema Maravić (2008) u igri je lako postići visoku koncentraciju pažnje. Emocionalni je stav pozitivniji nego prema „ozbiljnom učenju“. Pri pozitivnoj atmosferi, aktivnost djece je veća u igri. Igra povećava motivaciju, interes, izaziva pažnju te učenje čini zanimljivim od nekog drugačijeg načina rada.

Činjenica je da učenje i pamćenje je u igri podjednako kao i pri korištenju teksta ili izlaganja, ali je pojedinim ispitivanjima ustanovljeno da je igra ipak djelotvornija. Naučene sadržaje u igri djeca duže pamte i lakše primjenjuju. Igre se mogu primijeniti učenicima različitih uzrasta i različitih sposobnosti, ali se pokazalo da su posebno korisne za djecu koja se ne mogu iskazivati, djecu iz deprimiranih socijalnih sredina ili onu koja imaju neke druge poteškoće.

Tina Bruce (2008) navodi zajednička načela obrazovanja djece ranije dobi. Najbolji način pripreme djece za njihov život u odrasloj dobi je davanje onoga što im je potrebno kao djeci. Djeca su čitavi ljudi koji imaju osjećaje, ideje i odnose s drugima te koji trebaju biti fizički, mentalno, moralno i duhovno zdravi. Pojedini predmeti ne mogu biti odvojeni, djeca rane dobi uče integrirano. Najbolje uče kada im je dana odgovarajuća odgovornost, dopušteno im je stvaranje pogrešaka, odluke i izbor te su poštivani. Naglašena je samodisciplina koju je vrijedno imati. Postoje slučajevi kada djeca posebno mogu učiti određene stvari. Ono što djeca mogu napraviti je početna točka njihovog obrazovanja. Mašta, kreativnost i sve vrste simboličkog ponašanja (čitanje, pisanje, crtanje, ples, glazba, matematika (brojevi), igra uloga i govor) razvijaju se i nastaju kad su uvjeti povoljni. Odnosi s drugim ljudima (i odraslima i djecom) su od presudnog značaja u djetetovom životu. Kvalitetno obrazovanje sastoji se od tri stvari: dijete, kontekst u kojem se odvija učenje te znanje i razumijevanje u kojem se dijete razvija i uči.

7.1 PROCESI KOJI OBILJEŽAVAJU DJEČJU IGRU

Tijekom igre, kod djece se razvijaju različiti procesi u emocionalnom, kognitivnom i interpersonalnom smislu. U kognitivnom je to organizacija, divergentno mišljenje, simbolizam, fantazije. Kod emocionalnih procesa dolazi do ekspresije emocija, ekspresija emocionalnih sadržaja, uživanje u igri, regulacija emocija, interakcija emocija u kognitivni kontekst. Interpersonalni procesi su empatija, stvaranje reprezentacije odnosa „ja“ i komunikacija. Rješavanje problema i konfliktnih situacija potiče na istraživanje problema i konflikata. Jay Griffiths (2013, 173) tvrdi da „Djeca uče ono što im je potrebno kako bi preživjele u kulturi u kojoj su rođeni, I oni što uče - ili ne uspiju naučiti - vjerno je odraz širih kulturnih vrijednosti.“

Slika 13 Poticaji i aktivnosti; Ekspresija emocija

8. OGOJNO-OBRAZOVNI RAD

Zadaće se planiraju ovisno o osobinama pojedinog djeteta, karakteristika određene dobi te potrebama i interesima. Kao što je već navedeno, osnova je usvajanje engleskog jezika kroz igru kao osnovnu aktivnost djeteta (Vrtarić Jakoplić i dr., 2011a, 6).

RAZVOJNE ZADAĆE

8.1 TJELESNI I PSIHOMOTORNI RAZVOJ

Pod tjelesni i psihomotorni razvoj spada poticanje razvoja fine i grube motorike. Prije svega, ključno je zadovoljiti dječje potrebe, pa tako i potrebu za pokretom, prirodnim oblicima kretanja i boravka na zraku. Cilj je povisiti funkcije krvožilnog i dišnog sustava. Potiče se razvoj taktilne i zglobne osjetljivosti koja je također bitna za pisanje i agilnost. Stjecanje dobrih higijenskih i zdravih navika kao preventivna mjera, pa tako i stjecanje navike zdrave prehrane. (Vrtarić Jakoplić i dr., 2011a, 6).

Slika 14 Razvoj koordinacije

8.2 SOCIO-EMOCIONALNI RAZVOJ I RAZVOJ LIČNOSTI

Ključan je razvoj optimizma, izražavanje želja, osjećaja i potreba, pa tako i razvoja pozitivne slike o sebi te sigurnosti i samopouzdanja. Zadatak poučavatelja/odgojitelja je pružanje ljubavi, sigurnosti, podrške i prihvaćanja, stvaranje emocionalne veze. Ciljevi su razvoj odnosa među vršnjacima, osjetljivost za potrebe drugih, rješavanje sukoba, društvenost, razvoj radnih navika i osjećaj vrijednosti rada, razumijevanje i uvažavanje raznih oblika ponašanja. Bitno je poticati razvijanje motivacije učenja stranog jezika, samopouzdanje u spontanom izražavanju, osjećaj napredovanja i toleranciju prema drugim kulturama (Vrtarić Jakoplić i dr., 2011a, 6-7).

8.3 SPOZNAJNI RAZVOJ

Kod spoznajnog razvoja, ključno je poticati rješavanje problema, razvijati pozitivnu sliku o svijetu te buditi sposobnost opažanja svim osjetilima. Tu spada i razvijanje želje za znanjem o različitim tradicijama, kulturama, ljudima, osobinama, prirodi, okruženju. Poticanje na razvijanje interesa za strani jezik, zadovoljavanje i poticanje dječje radoznalosti, razvijanje interesa za postojanje multi kulturalnih značajki, razvijanje pamćenja, koncentracije, percepcije i pažnje također su ciljevi. (Vrtarić Jakoplić i dr., 2011a, 7).

8.4 GOVOR, IZRAŽAVANJE, KOMUNIKACIJA I STVARALAŠTVO

Glavne razvojne zadaće učenja stranog jezika su komunikacijske zadaće. Djecu treba usmjeriti na pažljivo slušanje drugih i sudjelovanje. Upotrebljava se monolog i dijalog, potiče se razvoj grafomotorike. Za dobro poznavanje stranog jezika treba imati razvite jezične vještine i slušnu percepciju. (Vrtarić Jakoplić i dr., 2011a, 7-9).

Slika 15 Razvoj komunikacije

Djecu treba usmjeriti da govore polako, razumljivo te da pravilno artikuliraju glasove. Potiče se razvoj usvajanja osnovnih riječi engleskoga jezika i jezične strukture, razvoj sluha, ritma, intonacije, tempa, intenziteta i izgovora. Raznim aktivnostima, projektima i poticajima se postižu zadani ciljevi, na primjer: igre s riječima, rimom i glasovima. Tako i pružanje komunikacijskih sadržaja kroz igru i svakodnevne aktivnosti. Poučavatelj mora poticati istančan izgovor vokala i pravilno naglašavanje slogova u riječima kroz pjesmu. (Vrtarić Jakoplić i dr., 2011a, 7-9).

8.5 POTICAJNO OKRUŽENJE ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE DJECE

Poticajno okruženje je općenito posebno važno za učenje u ranoj i predškolskoj dobi djeteta. Tako je i potrebno poticajno okruženje za učenje stranog jezika, komunikaciju i interakciju. Okruženje oko djeteta (roditelji, odgojitelji, bake i djedovi, mediji, vršnjaci) mogu utjecati na dijete i njegovo učenje (pa tako i stranog jezika). Postoje istraživanja koja ukazuju na to da djeca bolje uče u skupinama gdje su djeca različite dobi, pa tako uče mlađi od starijih putem interakcije i iskustava. Informacije iskustava starije djece, prelazi na mlađu. Izravno poučavanje kod male djece se pokazalo neučinkovito naspram istraživačkih, životno-praktičnih, glazbenih, tjelesnih, govornih i drugih aktivnosti kroz centre pune poticaja na prirodno učenje i komuniciranje. U vrtiću se odgojitelji uvijek vode prema interesima djece te po tome planiraju rad, aktivnosti, slažu poticajno okruženje, uređuju prostor, potiču djecu na sudjelovanje i neizravno učenje. Odgojitelji vode evidencije promatranjem, bilježenjem, fotografiranjem, snimanjem te na temelju toga rade samo-refleksiju. Dijeljenjem informacija s ostalim odgojiteljima i stručnjacima, dolazi do razmjene saznanja i unaprjeđenja kvalitete rada. Djeca uče strani jezik od ulaska u vrtić, tijekom pospremanja, obavljanja primarnih potreba, uređenje soba, zajednička izrada materijala, plakata, igara, video zapisa do pjevanja pjesmica, izricanja vlastitih želja i osjećaja te svakodnevne interakcije s vršnjacima i odraslima. Odgojitelji uočavaju koji su poticaji izrazito utjecali na djecu. Tu je posebno važna fleksibilnost odgojitelja u poučavanju i određivanju svakog daljnjeg koraka. Provedeno je akcijsko istraživanje (Silić, 2007, 67-84): „Stvaranje poticajnog okruženja u dječjem vrtiću za komunikaciju na stranom jeziku: „osnovni poticaji i „materijali“ za istraživanje, eksperimentiranje i učenje govora nalaze se u neposrednom okruženju djece zbog čega je važna uloga odraslih, koji stvaraju bogata govorna okruženja, pogodna za stjecanje različitih govornih iskustava“ (Vrtarić Jakoplić i dr., 2011a, 5, 16-17).

9. BILINGVIZAM

Stručnjaci s područja lingvistike smatraju kako je najbolje započeti s učenjem stranih jezika što ranije. Dobro je poznata uzrečica da djeca „upijaju kao spužve“, odnosno brzo uče. U toj dobi je karakteristična sposobnost oponašanja pravoga izgovora te su djeca sposobna usvojiti ga bez stranog naglaska (Lenneberg, 1967, Pavličević-Franić, 2001, Singleton, 1989, 2001, Vilke, 1991 iz A. Silić, 2007c). Etnocentrizam je manje prisutan kod djece koja su upoznata s običajima i kulturama drugih naroda. Djeca su općenito tolerantnija i imaju šire vidike o općim temama u kasnijem životu (Vilke, 1991). „*Lingvistika (jezikoslovlje) je humanistička znanost kojoj su predmeti istraživanja jezik i govor*“ (Wikipedia, Jezikoslovlje). „*Materinji jezik (lat.: lingua materna) je prvi jezik naučen u ranom djetinjstvu izvan formalne nastave.*“ Govor je automatiziran zbog dubine strukture glasova i gramatike. To je jezik naučen od majke (Wikipedia, Materinji jezik). Prema A. Silić (2007c), cilj istraživanja je građenje i razvijanje ozračja i okruženja u odgojno-obrazovnim ustanovama koji potiču djecu na komunikaciju na materinskom i stranom jeziku. „*Djeci je potrebno omogućiti što više situacija u kojima će slušati komunikaciju na stranome (engleskome) jeziku te situacija koje od njih zahtijevaju uspostavljanje komunikacije na stranome (engleskome) jeziku, bez prisile*“. Dvojezičnost ili bilingvizam je usporedna upotreba dvaju jezika u pojedinca ili zajednici (prema enciklopedija.hr). Bilingvalna djeca pokazuju bolje rezultate u općem intelektualnom razvoju i divergentnom mišljenju, a pokazuju i veću osjetljivost za lingvistiku. (Prema istraživanjima Cummis i suradnici, 1979.) Miljak (1987, 59) tvrdi da se struktura interakcije mijenja prelaskom u ustanovu predškolskog odgoja i obrazovanja: „*Preciznije rečeno, mijenja se količina i kvaliteta govora upućenog djetetu, a znatno se povećava mogućnost interakcije i komunikacije među vršnjacima i starijom djecom*“. Popis prednosti poznavanja stranog jezika sve je dulji. Prednost rane dvojezičnosti najprije proizlaze iz same želje za interakcijom, a u kasnijoj dobi i potrebom. Svijet nam je na dlanu, svi smo povezani pa se tako i rodila veća potreba za poznavanjem stranih jezika. Bilingvizam dijelimo na rani bilingvizam koji predstavlja usvajanje dva jezika do četvrte godine života. Zatim, kasni bilingvizam, odnosno usvajanje drugog jezika poslije četvrte godine života. Simetrični bilingvizam znači približno slično poznavanje dva strana jezika, dok asimetrični bilingvizam predstavlja pasivni i nereceptivni bilingvizam, odnosno jedan bolji, a drugi lošiji strani jezik. Postoji još i podjela na socijalni ili društveni koji obuhvaća neku društvenu grupu na određenom prostoru te individualni koji predstavlja pojedinačne izolirane pojave.

ZAKLJUČAK

Znati strani jezik je danas od velike pomoći. Znanje daje samopouzdanje i slobodu. No, učenje je putovanje, potrebno je vrijeme i trud. Djeca najbolje uče strani jezik u ranoj i predškolskoj dobi.

Suvremene metode olakšavaju rad u skupini, odnosno poučavanje kroz igru. Došlo je do takvih metoda preko niza raznih metoda tokom povijesti. Te metode su analizirane te su im pronađeni nedostaci i prednosti. Suvremene metode su verzija starih metoda, odnosno prednosti starih metoda, iako su suvremene metode promjenjive. Ovisno o situaciji i potrebi, metode se prilagođavaju.

Strpljenjem, trudom i kreativnošću (u iznošenju sadržaja na razne načine kroz igru) djecu možemo motivirati i probuditi im želju za poznavanjem stranoga jezika. Iznositi sadržaj možemo na puno načina, ali je bitan i odgojiteljev pristup. Odgojitelj koji je spreman napredovati iz vlastite refleksije na svoj rad i samo-refleksije, koji prije svega pruža djeci ljubav, potporu, utjehu i sve što im je potrebno, te koji koristi pravilne metode, strpljiv je i vrijedan, imati će skupinu koja pršti od želje za znanjem.

Stara izreka kaže „Koliko jezika znaš, toliko vrijediš“.

LITERATURA

1. Brenda Bowman, Grace Burkart, Barbara Robson (1989): *TEFL/TESL, teaching English as a foreign or second language*, Center for Applied Linguistics, Peace Corps (U.S.).Peace Corps, Information Collection and Exchange
2. Bruce, Tina (2008), *Learning through play in early years, Encyclopedia on early childhood development* - PETER K SMITH, BA, PhD, ANTHONY PELLEGRINI, PhD, Goldsmiths, University of London, UNITED KINGDOM, University of Minnesota, USA
3. Bilingvizam, Edukacija.hr, sa adrese: <http://www.edukacija.hr/tečaj/bilingvizam/1314/>, pristup 3.9.2020.
4. California Department of Education (2003). *Foreign Language Framework for California Public Schools, Kindergarten through Grade Twelve*. Sacramento: California Dept. of Education
5. Eret, Lidija (2013). *Uloga roditelja u važnosti i utjecaju igre tijekom odrastanja*. U: Petrović Sočo, Biserka; Višnjić Jevtić, Adrijana (ur.), Zagreb: OMEP Hrvatska i ALFA D.D.
6. Ellis, G., Brewster J., (1991): *The Storytelling handbook for Primary teachers*, Penguin London
7. Enciklopedija.hr; Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. sa adrese: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=7640>, pristup 2.9.2020.
8. Furlan, Ivan (1983): *Čovjekov psihički razvoj*, Uvod u razvojnu psihologiju, Zagreb
9. Gattegno, Caleb (1970): "What We Owe Children, The Subordination of Teaching to Learning," Outerbridge and Diensfrey, New York
10. Jack C. Richards, Jack Croft Richards, Theodore S. Rodgers (2001): *Approaches and Methods in Language :Teaching*, Cambridge University Press
11. Klarin, Mira (2017): *Psihologija dječje igre*, Zadar
12. Kodrić, Ana (2013). *Jezik na pozornici*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
13. Larsen-Freeman Daniel (2000): *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford University Press
14. Maravić, J.,(2008.): *Škotski primjer korištenja računalnih igara u nastavi*, Zagreb

15. Mourão, S. (2015a, 51-66): *English in pre-primary: The challenges of getting it right*. In J. Bland (Ed.), *Teaching English to Young Learners, Critical Issues in Language Teaching with 3-12 Year Olds*, London: Bloomsbury Academic
16. Mourão, S. (2014b). *Taking play seriously in the pre-primary English classroom*. *ELT Journal*, 68(3), 254-264, London
17. Nagy, Imola Katalin (2019). *In between Language Teaching Methods: Do We Need (to Know About) Methods at All?* *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*, 11, 3, pp. 119-139
18. Narančić Kovač, S. (2016): *Introduction to Children's Literature in English*, Zagreb
19. Ravnić, Morena (2015): *Uhvati pokret : bilješke iz dnevnika odgajateljice refleksivne praktičarke*, Rijeka
20. Reflective teaching s adrese: <http://myrefeectiveteachingnewblogaddress.blogspot.com/2016/05/the-cognitive-and-affective-humanistic.html>, pristup 1.9.2020.
21. Silić, Andreja (2007a): *Agencija za odgoj i obrazovanje, Odgojne znanosti vol 9*, Izvorni znanstveni članak, Zagreb
22. Silić, Andreja (2007b): *Prirodno učenje stranoga (engleskoga) jezika djece predškolske dobi*, Mali profesor, Zagreb
23. Silić, Andreja (2007c): *Stvaranje poticajnog okruženja u dječjem vrtiću za komunikaciju na stranome jeziku*, *Odgojne znanosti*, Zagreb
24. Slunjski E., Vujčić L., Burić H., Jaman-Čuveljak K., Pavlic K., Franko A., Plaza Leutar M., Guštin D., Drviš D.: *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014): Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Zagreb
25. Stolac, Diana (1993): *Tipovi bilingvizma*: Pedagoški fakultet, izvorni znanstveni članak, Rijeka
26. Učenje kroz igru s adrese: <https://oneti.us/course/ucenje-kroz-igru/lessons/413>, pristup 27.8.2020.
27. Vilke, M. (1991): *Vaše dijete i jezik, materinski, drugi i strani jezik*, Školska knjiga, Zagreb
28. Vrkić Dimić, Jasmina (2011): *Učenje kroz prizmu socijalnog konstruktivizma*, Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju
29. Vrtarić Jakoplić; Darija; Koščak, Ksenija; Begović, Vanja (2011a): *Cjelodnevni program s ranim učenjem engleskog jezika*, Službeni interni dokument, Ivanić Grad: Dječji vrtić Ivanić-Grad

30. Vrtarić Jakoplić, Darija; Koščak, Ksenija; Begović, Vanja (2011b): *Kraći program ranog učenja engleskog jezika*, Službeni interni dokument, Ivanić Grad: Dječji vrtić Ivanić-Grad
31. Wikipedia, Jezikoslovlje sa adrese: https://bs.wikipedia.org/wiki/Maternji_jezik, pristup 9.9.2020.
32. Wikipedia, Materinji jezik sa adrese: https://bs.wikipedia.org/wiki/Maternji_jezik, pristup 9.9.2020.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Izjavljujem da sam samostalno izradila završni rad pod nazivom „Poučavanje engleskog jezika u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja“ u akademskoj godini 2019./2020.

Stella Vukelic

Izjava o javnoj objavi rada

Naziv visokog učilišta

Sveučilište u Zagrebu, odsjek u Jakovcu

Učiteljski fakultet; Rant i predškolski

odgoj obrazovanje

IZJAVA kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i javno objavi moj rad naslov „Podučavanje engleskog jezika u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja“,

u starom radu,

u javno dostupnom institucijskom repozitoriju

i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. I 23/03, 198/03, 105704, I 74/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).

U Jakovcu, dana 20. rujna 2020.

Ime i prezime

Stella Vukelić

OIB

Potpis

Vukelić S.